

וְנֹאמַר לְהֵן אֵוּן. * צְנוּנָרַע עֵינִי שָׁכַל הִפְרָשָׁה לִדְרֵשָׁה שֶׁהָיָה נֹאמְרָה לַעֲגֹמָה מִצְנוּרָע עֲשִׂירֵי וְהוֹכַפְלָה וְהָיָה אֲמָרְיִן בְּמַנְחוּת (דף י"ב): הַהוּא. (א) (מֵאֲחֻזָּן וְיִמְעוּטָא נִפְקָא לָן מִדְמָכִיב אֹנוּ דִּמְשַׁמְעָא אֹנוּ שֶׁל זוּ וְלֹא שֶׁל אַחֵר: וְלֹא אֹזְנָה. שֶׁל אֵמָה הֶעֱבְרָה נִרְצַעַת וְהֵא דִּכְמִיב

וְאֵיךְ דָּנ"ש הִיא דִּאֲהָא. פ"י וְגַרְיָן שְׁתֶּהּא מוּפְנֵה מְשַׁע דְלִדְרִין * דְלֵי אֵינָה מוּפְנֵה אֵלֶּא מִזְד אַחַד אֵיכָא מ"ד (בְּגוּה דף כ"ב): לְדַמְיִין וּמְשִׁיבֵיךָ וְחֵא מְשִׁבִין דִּלְכֵּא לְמִיפְדָּךְ סִימָה לְמוּרְעָא שָׁכַן טַעֲוִין עַן אֲרוֹ וְאֹזְנֵי מוּלְעָת: וְאֵיךְ. פ"י ת"ק צֻלְמָנָא נִמְי לֹא סֵבֵל

כ"ר נָתַן מַכְלָן מְדַקְדְּקִין דְּלֹאֵן הִלְכֵּא כ"ר נָתַן דֶּהָא ר"א וְרַבִּין פְּלִיגֵי דְכ"ר נָתַן וְר' אֶלְעָזָר דְּשְׁמוּתֵי הוֹאֵל סִבְר כ"ר נָתַן וְהַלְכֵּא כַרְבָּנִי עוֹד מְדַקְדַּק ר"ת מַהֵא דְלֵאמֹר לִקְטָן פ' הַשּׁוֹמֵר (דף ס"ט): גְּזֵי אֹשְׁפּוּיַכֵּיהִי דְר' שְׁמִלְיָא מְמִיזְרָא הוּא א"ל אֵי קְדִימָתְךָ טַרְטֵמִינְהוּ לִבְנָךְ וּמִפְרַשׁ מִשּׁוֹם דְלֵא"ל זֵיל גְּבוּז וְחִזְדָּנְךָ לַעֲבֹד עֲבָרֵי וְאֵי מוֹכֵר עֲלָמָא רַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית לִנְתָּה לִיָּה לְמִימֵר זֵיל גְּבוּז ה"ל לְמִימֵר זֵיל זָבוּן עֲזָרָךְ אֵלֶּא כ"ר דֵּאֵין הַלְכֵּא כ"ר"א דוֹדֵלִי מוֹכֵר עֲלָמָא אֵין רַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית לֹו כִּי וְאֵי הִיכִי דִבְחָה לֵית הִלְכַתָּא כּוּמַסִּיהַּ דִּבְחָה דְקִאֲמָר מְעִינְקִין לֹו נִמְי לֵית הִלְכַתָּא כּוּמַסִּיהַּ אֵלֶּא דוֹדֵלִי אֵין מְעִינְקִין לֹו כִּי וְעוֹד רִאֵיהִי מַהֵא דְלֵאמֹר לְקַמְיָן (דף ט"ו): הָא מִנֵי טוּטָאֵי הִיא דְלֵאמֹר לֹו וְלֹא לְבַעַל חוּבָא שְׁמַעַת דֵּאֵין הַלְכֵּא כּוּמַסִּיהַּ וְר"ת"א וְר"י פ"י דְּהַלְכֵּא כ"ר נָתַן דֶּהָא גְּזֵי פְּלֹגְמָתָא דְלִבְנֵי וְרַבָּא דְכַפְרָא כֵּל שְׁעָה (פַּסְחֵס דף ל"ג): דְלֵאמֹר רַבָּא מַכְלָן וְלֵבִיבָה הוּא גְּבוּזָה אֵי אֶפְשָׁר לְרַבָּא לֵיבְרָה דֶרְבָּא דְרַבּוּ נַחְמָן דְלֵאמֹר יִתּוּמִים צִנְצִין קַרְקַע צְנוּתָא דְאֵינִין בְּעַל חוּבָא חֹחַר וְגוֹבַה אֲוִמָה מְדָן אֵלֶּא כ"ר נָתַן וְקוּי"ל כַּרְז נַחְמָן דְצִינְיָה וְרַבָּא נִמְי דִּמָּךְ הֶלְעֵמִידָה כְּמוּמַת וְקוּי"ל כַּרְזָא גְּזֵי אֲבִי וּמֵה שְׁבַחֲתִי מְדַלִּית הִלְכַתָּא כ"ר"א דִּבְחָה דְרַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית ה"י נִימָא לֵית הִלְכַתָּא כּוּמַסִּיהַּ דְּהֵיאָךְ מְעִינְקִין לֹו אֵין לֹו רִאֵיהִי דְלִימָא בְּחֵלָא אֵין הַלְכֵּא כְּמוּמַת אֲבָל בְּחִמְרֵיהִי הִלְכַתָּא כּוּמַסִּיהַּ וְעוֹד דִּשְׁמַח גַּם דִּבְחָה דְמוֹכֵר עֲלָמָא רַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית נִמְי הִלְכַתָּא כּוּמַסִּיהַּ וְהֵא דְנִקַּטְתָּ חֵסֵךְ זֵיל גְּבוּז לְרוּחָא דְמֵילִתְךָ נִקַּטְתָּ מְדְכָרוּהוּ וְכ"ר כ"ע מוּרָד וְרַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית וּמֵה שְׁאוּמַר דְר"א שְׁמוּתֵי הוּא כַּרְזָא סְפִירִים גְּרַם ר' אֶלְעָזָר וְהֵא דְקִאֲמָר טוּטָאֵי הִיא דְלֵימָא הִכִי קִאֲמָר טוּטָאֵי הִיא וְס"ל כּוּמַסִּיהַּ וְה"ק נִמְנָל

תורה אור השלם

- ונתן תבון מן השמן אשר על כפו על תנור און המטרה והקניית ועל בורן קידו הקניית ועל בורן רגלו הקניית על מקום דם האיש:
- ואם אמר יאמר העבד אדוני אתי אדוני את אשתי ואת בני לא אצא מפשי שבות בה
- העניק תעניק לו מצאנך ומצותי ומצותך אשר יצוה לך יי אלהיך תתן לו:

- דברים טו טו
- והתורה את השאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו והמשיחו סוף עליו ונתן לאשר אשם לו:
- כדבר טו ו
- אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות וימנה את האשה וילדה תהיה לאדניו והוא יצא בגפו:
- אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות והאשה וילדה תהיה לאדניו והוא יצא בגפו:

- לא יקשה בענין בשלחך את הפשי ממנך כי משנה שבו שביד עבד שש שנים ויברך "אלהיך בכל אשר תעשה": דברים טו טו
- הקהל כי אלהיך לא יצא ממנך כי אהבך ואת בייך כי טוב לו עמך:
- דברים טו טו
- ויצא מעמך הוא וקניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזו אביתו ישוב:
- וקדשם את שנת הקמישם שנה וקראתם דרוך בראי לכל שביה ויובל הוא חתינה לכל ושבתם איש אל אחוזו ואיש אל משפחתו תשובו:
- יקרא בה י

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ונאמר וכו' במצות עני עיין ביממות דף ע' ע"כ רש"י ד"ה ושמעתי לה ל"ב:

גיהות הכ"ח

- א. ובמפנה משני צדדין למינו ואין משיבין רש"י א.
- ב. וקסבר ל' אליעזר מופנה מצד אחד למרין ומשיבין חס' הרא"ש ג. ודחוי ורבים הלכה כרבי' רשב"א ד. גבי הא דרביא עוק עבד עברי לעצמו חס' הרא"ש ח. ורביא נמי אית ליה דרב נחמן במי שחיהו נשוי (מכובות צ"ב): חס' טור ע"ש ו. דלואו חד טעמא נינהו. שם. דלואו הא באה תליא דכל חד מקרא באנפי נפשיה דייקתין ליה. רשב"א. ו. לאו למיפרא דהוסיא היא וירידאא וליה הלכתי כותוהו רשב"א. ורבנן מרדה בה אלא נקטינן כותוהו כג. ל של העבד. חס' עריכין ל: כדכתב והיה כי יאמר העבד לא אצא מעמך כי אהבך ואת בתי כי טוב לו עמך ור"י אומר דאפי' גרסי' כי טוב לו עמך ניהא מקאמר כי טוב לו עמך ש"מ שך צריך לעשות. חס' ב"ק פז:

מוסף תוספות

א. ובמפנה משני צדדין למינו ואין משיבין רש"י א. ב. וקסבר ל' אליעזר מופנה מצד אחד למרין ומשיבין חס' הרא"ש ג. ודחוי ורבים הלכה כרבי' רשב"א ד. גבי הא דרביא עוק עבד עברי לעצמו חס' הרא"ש ח. ורביא נמי אית ליה דרב נחמן במי שחיהו נשוי (מכובות צ"ב): חס' טור ע"ש ו. דלואו חד טעמא נינהו. שם. דלואו הא באה תליא דכל חד מקרא באנפי נפשיה דייקתין ליה. רשב"א. ו. לאו למיפרא דהוסיא היא וירידאא וליה הלכתי כותוהו רשב"א. ורבנן מרדה בה אלא נקטינן כותוהו כג. ל של העבד. חס' עריכין ל: כדכתב והיה כי יאמר העבד לא אצא מעמך כי אהבך ואת בתי כי טוב לו עמך ור"י אומר דאפי' גרסי' כי טוב לו עמך ניהא מקאמר כי טוב לו עמך ש"מ שך צריך לעשות. חס' ב"ק פז:

וְאֵיךְ הִיא לְגִזְרֵיהּ שׁוּדָה הוּא דִּאֲתֵא * רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר מְנִין לְרַצְעִיהָ שְׁהִיא בְּאֹן יִמְנִית נֹאמֵר כַּאֵן אֵוּן וְנֹאמֵר לֵהֲלָן * אֵוּן * מַה לֵּהֲלָן יִמְיָן * אָף כַּאֵן * מִיּוֹן וְאֵיךְ * א"כ לִימָא קְרָא אֵוּן מֵאֵי אֹזְנֵי * וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה אֹזְנָה * יִרָא אֹזְנָה וְאֵיךְ נִפְקָא לֶה * מוּאֵס * יִיאמֵר הָעֵבֶר הָעֵבֶר וְלֹא אֲמִיה * וְאֵיךְ מִיבַעֵי לִיָּה * עָד * שִׂיאמֵר כַּשֶּׁהוּא עֵבֶר וְאֵיךְ מִעֵבֶר * **דְּתָנָא קַמָּא** דִּאֲמֵר מוֹכֵר עֲצָמוּ אֵין מְעִינְקִין לֹו מִיעָט רַחְמָנָא גְּבִי מְכַרוּהוּ ב"ד * הָעֵנֵק תַּעֲנִיךְ לֹו לֹו וְלֹא לְמוֹכֵר עֲצָמוּ וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה לֹו וְלֹא לְיֹוֹרְשָׁיו וְאֵין לְיֹוֹרְשָׁיו אֵין קְרִיָּה רַחְמָנָא מִה שְׂכִיר פְּעוּלָתוּ לְיֹוֹרְשָׁיו אָף הָאֵי פְּעוּלָתוּ לְיֹוֹרְשָׁיו אֵלֶּא * לֹו * הוֹלָא לְבַעַל חוּבָא מְדַסְבִּירָא לָן בְּעִלְמָא כַּרְבִּי נַתָּן דְּרַחְמֵי * א"ר * נַתָּן יִמְנִין לְנוּשָׁה בַּחְבֵּרוּ מְנָה וְהַכְּרוּ בַּחְבֵּרוּ מְנִין מְצוּצָאֵין מוֹה וְנוֹתַנְיָן לִוְהָ ת"ל * יִנְתָּן לְאִשְׁרֵי אַשְׁם לֹו אַחֵא לֹו לְאַפּוּקִי וְאֵיךְ בְּעִלְמָא נִמְי לֹא סְבִירָא לָן כַּרְבִּי נַתָּן מ"ט * דַּת"ק דִּאֲמֵר מוֹכֵר עֲצָמוּ אֵין רַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית מִיעָט רַחְמָנָא גְּבִי מְכַרוּהוּ ב"ד * אֵם אֲרוּזִין יָתָן לֹו אַשָּׁה לֹו וְלֹא לְמוֹכֵר עֲצָמוּ וְאֵיךְ לֹו * יְבַעַל כְּרָחוּ וְאֵיךְ מְכִי מִשְׁנָה שְׂכַר שְׂכִיר וְנִפְקָא דְתַנְיָא * כִּי מִשְׁנָה שְׂכַר שְׂכִיר עוֹבֵד בֵּין בָּיּוּם וְכֵן בְּלִילְיָה וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעֲתָךְ שְׁעִבֵד עֲבָרִי עוֹבֵד בֵּין בָּיּוּם וְכֵן בְּלִילְיָה וְהוֹלָא כְּבַר נֹאמֵר * כִּי טוֹב לֹו עִמְךָ * עִמְךָ בִּמְאֹכַל עִמְךָ בִּמְשַׁתָּה וְא"ר יַצְחָק מַכְאֵן שְׂרַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית וְאֵיךְ אֵי מוֹרֶתָם הוּוּ אֲמִינָא ה"מ מְדַעֲתֵיה אֲבָל בְּע"כ אֵימָא לֹא קַמ"ל אֵלֶּא מַאן תַּנָּא דְלֵא יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר הָאֵי תַנָּא הוּא * דְּתַנְיָא * וְשָׁב אֵל מִשְׁפַּחְתוֹ וְגו' * אֲמַר ר"א בֵּן יַעֲקֹב כַּמָּה הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵי בְּמוֹכֵר עֲצָמוּ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר אֵי בְּנִרְצֶעַ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר הֵא אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵלֶּא בְּמִכְרוּהוּ ב"ד * שְׁתִּים וְאֵי וְשֹׁלֵשׁ שְׁנַיִם לִפְנֵי הַיּוֹבֵל * שְׁהַיּוֹבֵל מוּצִיאֵן וְאֵי ס"ד יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר לִמָּה לִי גֵילְךָ שְׂכִיר שְׂכִיר אֲמַר רַב נַחְמָן בֵּר יַצְחָק לְעוֹלָם יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר וְאֵינְטִירַךְ ס"ד אֲמִינָא מוֹכֵר עֲצָמוּ הוּא דְלֵא עֵבֶר אִיסוּרָא אֲבָל מְכַרוּהוּ ב"ד * דַּעֲבַד אִיסוּרָא אֵימָא יִנְקַסְיָה קַמ"ל * אֲמַר מוֹר אֵי בְּנִרְצֶעַ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר מֵאֵי הִיא * דְּתַנְיָא

וְאֵיךְ הִיא לְגִזְרֵיהּ שׁוּדָה הוּא דִּאֲתֵא * רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר מְנִין לְרַצְעִיהָ שְׁהִיא בְּאֹן יִמְנִית נֹאמֵר כַּאֵן אֵוּן וְנֹאמֵר לֵהֲלָן * אֵוּן * מַה לֵּהֲלָן יִמְיָן * אָף כַּאֵן * מִיּוֹן וְאֵיךְ * א"כ לִימָא קְרָא אֵוּן מֵאֵי אֹזְנֵי * וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה אֹזְנָה * יִרָא אֹזְנָה וְאֵיךְ נִפְקָא לֶה * מוּאֵס * יִיאמֵר הָעֵבֶר הָעֵבֶר וְלֹא אֲמִיה * וְאֵיךְ מִיבַעֵי לִיָּה * עָד * שִׂיאמֵר כַּשֶּׁהוּא עֵבֶר וְאֵיךְ מִעֵבֶר * **דְּתַנָּא קַמָּא** דִּאֲמֵר מוֹכֵר עֲצָמוּ אֵין מְעִינְקִין לֹו מִיעָט רַחְמָנָא גְּבִי מְכַרוּהוּ ב"ד * הָעֵנֵק תַּעֲנִיךְ לֹו לֹו וְלֹא לְמוֹכֵר עֲצָמוּ וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה לֹו וְלֹא לְיֹוֹרְשָׁיו וְאֵין לְיֹוֹרְשָׁיו אֵין קְרִיָּה רַחְמָנָא מִה שְׂכִיר פְּעוּלָתוּ לְיֹוֹרְשָׁיו אָף הָאֵי פְּעוּלָתוּ לְיֹוֹרְשָׁיו אֵלֶּא * לֹו * הוֹלָא לְבַעַל חוּבָא מְדַסְבִּירָא לָן בְּעִלְמָא כַּרְבִּי נַתָּן דְּרַחְמֵי * א"ר * נַתָּן יִמְנִין לְנוּשָׁה בַּחְבֵּרוּ מְנָה וְהַכְּרוּ בַּחְבֵּרוּ מְנִין מְצוּצָאֵין מוֹה וְנוֹתַנְיָן לִוְהָ ת"ל * יִנְתָּן לְאִשְׁרֵי אַשְׁם לֹו אַחֵא לֹו לְאַפּוּקִי וְאֵיךְ בְּעִלְמָא נִמְי לֹא סְבִירָא לָן כַּרְבִּי נַתָּן מ"ט * דַּת"ק דִּאֲמֵר מוֹכֵר עֲצָמוּ אֵין רַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית מִיעָט רַחְמָנָא גְּבִי מְכַרוּהוּ ב"ד * אֵם אֲרוּזִין יָתָן לֹו אַשָּׁה לֹו וְלֹא לְמוֹכֵר עֲצָמוּ וְאֵיךְ לֹו * יְבַעַל כְּרָחוּ וְאֵיךְ מְכִי מִשְׁנָה שְׂכַר שְׂכִיר וְנִפְקָא דְתַנְיָא * כִּי מִשְׁנָה שְׂכַר שְׂכִיר עוֹבֵד בֵּין בָּיּוּם וְכֵן בְּלִילְיָה וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעֲתָךְ שְׁעִבֵד עֲבָרִי עוֹבֵד בֵּין בָּיּוּם וְכֵן בְּלִילְיָה וְהוֹלָא כְּבַר נֹאמֵר * כִּי טוֹב לֹו עִמְךָ * עִמְךָ בִּמְאֹכַל עִמְךָ בִּמְשַׁתָּה וְא"ר יַצְחָק מַכְאֵן שְׂרַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית וְאֵיךְ אֵי מוֹרֶתָם הוּוּ אֲמִינָא ה"מ מְדַעֲתֵיה אֲבָל בְּע"כ אֵימָא לֹא קַמ"ל אֵלֶּא מַאן תַּנָּא דְלֵא יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר הָאֵי תַנָּא הוּא * דְּתַנְיָא * וְשָׁב אֵל מִשְׁפַּחְתוֹ וְגו' * אֲמַר ר"א בֵּן יַעֲקֹב כַּמָּה הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵי בְּמוֹכֵר עֲצָמוּ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר אֵי בְּנִרְצֶעַ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר הֵא אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵלֶּא בְּמִכְרוּהוּ ב"ד * שְׁתִּים וְאֵי וְשֹׁלֵשׁ שְׁנַיִם לִפְנֵי הַיּוֹבֵל * שְׁהַיּוֹבֵל מוּצִיאֵן וְאֵי ס"ד יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר לִמָּה לִי גֵילְךָ שְׂכִיר שְׂכִיר אֲמַר רַב נַחְמָן בֵּר יַצְחָק לְעוֹלָם יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר וְאֵינְטִירַךְ ס"ד אֲמִינָא מוֹכֵר עֲצָמוּ הוּא דְלֵא עֵבֶר אִיסוּרָא אֲבָל מְכַרוּהוּ ב"ד * דַּעֲבַד אִיסוּרָא אֵימָא יִנְקַסְיָה קַמ"ל * אֲמַר מוֹר אֵי בְּנִרְצֶעַ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר מֵאֵי הִיא * דְּתַנְיָא

וְאֵיךְ הִיא לְגִזְרֵיהּ שׁוּדָה הוּא דִּאֲתֵא * רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר מְנִין לְרַצְעִיהָ שְׁהִיא בְּאֹן יִמְנִית נֹאמֵר כַּאֵן אֵוּן וְנֹאמֵר לֵהֲלָן * אֵוּן * מַה לֵּהֲלָן יִמְיָן * אָף כַּאֵן * מִיּוֹן וְאֵיךְ * א"כ לִימָא קְרָא אֵוּן מֵאֵי אֹזְנֵי * וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה אֹזְנָה * יִרָא אֹזְנָה וְאֵיךְ נִפְקָא לֶה * מוּאֵס * יִיאמֵר הָעֵבֶר הָעֵבֶר וְלֹא אֲמִיה * וְאֵיךְ מִיבַעֵי לִיָּה * עָד * שִׂיאמֵר כַּשֶּׁהוּא עֵבֶר וְאֵיךְ מִעֵבֶר * **דְּתַנָּא קַמָּא** דִּאֲמֵר מוֹכֵר עֲצָמוּ אֵין מְעִינְקִין לֹו מִיעָט רַחְמָנָא גְּבִי מְכַרוּהוּ ב"ד * הָעֵנֵק תַּעֲנִיךְ לֹו לֹו וְלֹא לְמוֹכֵר עֲצָמוּ וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה לֹו וְלֹא לְיֹוֹרְשָׁיו וְאֵין לְיֹוֹרְשָׁיו אֵין קְרִיָּה רַחְמָנָא מִה שְׂכִיר פְּעוּלָתוּ לְיֹוֹרְשָׁיו אָף הָאֵי פְּעוּלָתוּ לְיֹוֹרְשָׁיו אֵלֶּא * לֹו * הוֹלָא לְבַעַל חוּבָא מְדַסְבִּירָא לָן בְּעִלְמָא כַּרְבִּי נַתָּן דְּרַחְמֵי * א"ר * נַתָּן יִמְנִין לְנוּשָׁה בַּחְבֵּרוּ מְנָה וְהַכְּרוּ בַּחְבֵּרוּ מְנִין מְצוּצָאֵין מוֹה וְנוֹתַנְיָן לִוְהָ ת"ל * יִנְתָּן לְאִשְׁרֵי אַשְׁם לֹו אַחֵא לֹו לְאַפּוּקִי וְאֵיךְ בְּעִלְמָא נִמְי לֹא סְבִירָא לָן כַּרְבִּי נַתָּן מ"ט * דַּת"ק דִּאֲמֵר מוֹכֵר עֲצָמוּ אֵין רַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית מִיעָט רַחְמָנָא גְּבִי מְכַרוּהוּ ב"ד * אֵם אֲרוּזִין יָתָן לֹו אַשָּׁה לֹו וְלֹא לְמוֹכֵר עֲצָמוּ וְאֵיךְ לֹו * יְבַעַל כְּרָחוּ וְאֵיךְ מְכִי מִשְׁנָה שְׂכַר שְׂכִיר וְנִפְקָא דְתַנְיָא * כִּי מִשְׁנָה שְׂכַר שְׂכִיר עוֹבֵד בֵּין בָּיּוּם וְכֵן בְּלִילְיָה וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעֲתָךְ שְׁעִבֵד עֲבָרִי עוֹבֵד בֵּין בָּיּוּם וְכֵן בְּלִילְיָה וְהוֹלָא כְּבַר נֹאמֵר * כִּי טוֹב לֹו עִמְךָ * עִמְךָ בִּמְאֹכַל עִמְךָ בִּמְשַׁתָּה וְא"ר יַצְחָק מַכְאֵן שְׂרַבּוּ מוֹסֵר לֹו שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית וְאֵיךְ אֵי מוֹרֶתָם הוּוּ אֲמִינָא ה"מ מְדַעֲתֵיה אֲבָל בְּע"כ אֵימָא לֹא קַמ"ל אֵלֶּא מַאן תַּנָּא דְלֵא יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר הָאֵי תַנָּא הוּא * דְּתַנְיָא * וְשָׁב אֵל מִשְׁפַּחְתוֹ וְגו' * אֲמַר ר"א בֵּן יַעֲקֹב כַּמָּה הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵי בְּמוֹכֵר עֲצָמוּ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר אֵי בְּנִרְצֶעַ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר הֵא אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵלֶּא בְּמִכְרוּהוּ ב"ד * שְׁתִּים וְאֵי וְשֹׁלֵשׁ שְׁנַיִם לִפְנֵי הַיּוֹבֵל * שְׁהַיּוֹבֵל מוּצִיאֵן וְאֵי ס"ד יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר לִמָּה לִי גֵילְךָ שְׂכִיר שְׂכִיר אֲמַר רַב נַחְמָן בֵּר יַצְחָק לְעוֹלָם יִלְיָף שְׂכִיר שְׂכִיר וְאֵינְטִירַךְ ס"ד אֲמִינָא מוֹכֵר עֲצָמוּ הוּא דְלֵא עֵבֶר אִיסוּרָא אֲבָל מְכַרוּהוּ ב"ד * דַּעֲבַד אִיסוּרָא אֵימָא יִנְקַסְיָה קַמ"ל * אֲמַר מוֹר אֵי בְּנִרְצֶעַ הִרִי כְּבַר אֲמוֹר מֵאֵי הִיא * דְּתַנְיָא

וְאֵיךְ הִיא לְגִזְרֵיהּ שׁוּדָה הוּא דִּאֲתֵא * רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר מְנִין לְרַצְעִיהָ שְׁהִיא בְּאֹן יִמְנִית נֹאמֵר כַּאֵן אֵוּן וְנֹאמֵר לֵהֲלָן * אֵוּן * מַה לֵּהֲלָן יִמְיָן * אָף כַּאֵן * מִיּוֹן וְאֵיךְ * א"כ לִימָא קְרָא אֵוּן מֵאֵי אֹזְנֵי * וְאֵיךְ הוּא מִיבַעֵי לִיָּה אֹזְנָה * יִרָא אֹזְנָה וְאֵיךְ נִפְקָא לֶה * מוּא

ק"ו א מ"י פ"ב מהל'
עבדים הלכה ו' [11]
קנא ב מ"י ט"ז הל' ו'

מוסף רש"י

יגאלנו. כתיב נמכר
לעבד כוכבים גבי קרובים
ומשמע מיעוט נדקון
[כ"א]. מקרא נדרש.
בשמיכת הפרשות ושלש
שאלן היקף מפורש בזה
ברוב צוה. מאן חכמים.
לומר מלן יניחו ומלן
טעמיהו [ג"כ].

אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל בא"ה נ"ף שכיר שכיר. פירוש
שיהא מוכר עצמו לישראל נגאל כאלה וא"ת כי נמי לא
לפינן שכיר לומר שיהא מוכר עצמו לישראל נגאל כאלה מנמכר
לעבד כוכבים מ"מ יניף מוכר תשיג ו"ו מוסקף על ענין ראשון ו' וילמד
מוכר עצמו לישראל נגאל כאלה
מנמכר לעבד כוכבים ויש לומר
דעבד ק"ו ממכרוהו ב"ד שאינו כחוב
למעלה ו' דנמכר לעבד כוכבים וא"ת
הכי מוסקף אדעתן דניף ממכרוהו
ב"ד מנמכר לעבד כוכבים ב"ד
דשכיר שכיר הא אמרת דקברא לומר
גבי ממכרוהו ב"ד דליקנסיה משום
דעבד אסורא ו"ל דבמר דגלי קרא
לעיל שיוצא ציובל אט"ג דעבד אסורא
כדמפרש הוה צעי למיף שכיר שכיר
שיגאל כאלה אי לאו הוה קרא וא"ת
אכתי הכי צעי למיף שכיר שכיר
שיגאל כאלה מנמכר לעבד כוכבים
מה נמכר לעבד כוכבים דין הוא
שיגאל כאלה כדי שלא יטמע בין
העובדי כוכבים ו"ל דהאי קברא שלא
יטמע אינה כחובה ואין לסתור מהך
קברא: **אמר** קרא יגאלנו. הקשה
ה"ר מאיר למח"ד דס"ד דלא ידעינן
מיעוטא האי יגאלנו אמאי לא יליף
ק"ו שמכרוהו ב"ד יהיה נגאל כאלה
ומה נמכר לעבד כוכבים שאינו
נגאל כאלה ב"ד נגאל כאלה מכרוהו ב"ד
שנגאל כאלה ב"ד אינו דין שיגאל כאלה
ומירן דאיכא למיפק מה נמכר
לעבד כוכבים שכן יוצא במיתת האדון ו'
ולכן דין הוא שיגאל כאלה מאמר
לנמכר לישראל שאינו יוצא במיתת
האדון שהרי עובד את הבן ולכן דין
הוא שלא יגאל כאלה ומ"מ קשה דהא
אמה עבדיה מנינו למיף מהרי ק"ו
דנמכר לעבד כוכבים שהרי אינה
עובדת לא את הבן ולא את האב והדר
ניף ע"ע הנמכר לישראל מהקיסא
דעבדי לעבדיה ומר"י מירן דאי
לא יגאלנו ה"א דנמכר לישראל נמי
נגאל כאלה וה"פ ומה מי שאינו נגאל
כאלה פירוש * דלא כתיב בקרא
כהיה נגאל כאלה נגאל כאלה נמכר
לעבד כוכבים דכתיב כהיה נגאל כאלה
שנגאל כאלה אינו דין שיגאל כאלה
וה"ר אהר"י בפרק השוכר את
הפועלים (ב"מ דף פ"ח): דבעי למימר
דשור אוכל אפילו במחור מק"ו
מאדס ומה אדם שאינו אוכל בתלוש
אוכל במחור שור שאוכל בתלוש אינו
דין שאוכל במחור אלמא עבד ק"ו
מאדס הוא שאוכל אף בתלוש אלא ה"פ
שאמת הוא שאוכל אוכל בתלוש אלא ה"פ
שהוא שאינו אוכל בתלוש אלא ה"פ
שהוא שאינו אוכל בתלוש אלא ה"פ

ואם לא יגאל כאלה. נמכר לעבד כוכבים כתיב: **כאלה**. בקרובים
דכתיב לעיל מנייה או דודו וגו': **ומה מי שאינו נגאל כאלה**. נמכר
לישראל לא כתיב ביה גאולת קרובים דלא נפקא לן (ועיל דף י'):
מוהפדה אלא גאולת עממה: **ניף שכיר שכיר**. גאולת קרובים
לנמכר לישראל מנמכר לעבד כוכבים
דנמכר לעבד כוכבים נמי כתיב (א)
כשכיר שנה בשנה יהיה עמו: **דפליגי**
עליה דרבי. ואמרי דנמכר לעבד
כוכבים יוצא לשש: **ר' יוסי הגלילי**
כו'. דמסיק האי כאלה לדרשה
אחרית: **כאלה** לשיחרור. גאולת
קרובים אינו משמעבד להם: **ויאל**
בשנת היוצא. מאותו אחר שיגאלהו
מן העובד כוכבים אלמא גאלו שאר
כל אדם משמעבד לו: **ונגאל זו גאולת**
אחרים. ולימדך שכל אדם בישראל
גאלו מיד העובד כוכבים ואין העובד
כוכבים יכול לעכב עליו ובעבד
כוכבים שמת ידיו הכתוב מדבר: **ר'**
יוסי סבר מקרא נדרש לפניו. גאולת
עצמו פשיטא לן דהוא לשחרור והיא
מלמדת על שאר גאולות לר' יוסי אינה
מלמדת אלא על גאולת קרובים שהיא
לפניה ומקרא נדרש ללמד נדרש
ללמד על שלפיו הכתוב למעלה הימנו:
שדי גאולת קרובים גאולת עצמו.
ללמד הימנו לפי שמלמד על שלפיו
הילכן גאולת קרובים למדו מגאולת
עצמו הכתובה אחריה: **לאחריו**.
הכתובה למטה הימנו הילכן גאולת
עצמו מלמדת על גאולת אחרים אלמא
למדו גאולת אחרים מגאולת עצמו:
ה"א כו'. אבל השתא דכתיב כאלה
לומר שיש חילוק בין אלה לאחרים למר
כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **אי הכי**
דבעלמא נדרש לפניו ולאחריו והכא
משום דכתיב כאלה הוא הדר קושיא
לדוכתיה דר"ע הכי משמע שטוב
דויאל בשנת היוצא לקרובים: **אלא**
בסברא פליגי. כלומר אי פשיטא לן
דהאי כאלה לקרובים קאי על כרחך
שטוב דויאל בשנת היוצא לאחרים
משמע אלא בסברא פליגי אי האי
כאלה לקרובים קאי או לאחרים קאי
דהא אחרים נמי כההוא קרא כתיב:
ר' יוסי הגלילי סבר מספיקא. אחרים
לשעבוד דהאי כאלה לקרובים קאי
דשטוב דויאל בשנת היוצא לאחרים
דאי אמרת כו': **ור"ע סבר מספיקא**.
לקרובים שטוב והאי אלה לאחרים
קאי ושטוב דויאל ציובל לקרובים
קאי דאי אמרת כו': **לכדמניא**. ללמדך
שא"פ שהעובד כוכבים תחת ידך אם
לאחרת

ואם לא יגאל כאלה. נמכר לעבד כוכבים כתיב: **כאלה**. בקרובים
דכתיב לעיל מנייה או דודו וגו': **ומה מי שאינו נגאל כאלה**. נמכר
לישראל לא כתיב ביה גאולת קרובים דלא נפקא לן (ועיל דף י'):
מוהפדה אלא גאולת עממה: **ניף שכיר שכיר**. גאולת קרובים
לנמכר לישראל מנמכר לעבד כוכבים
דנמכר לעבד כוכבים נמי כתיב (א)
כשכיר שנה בשנה יהיה עמו: **דפליגי**
עליה דרבי. ואמרי דנמכר לעבד
כוכבים יוצא לשש: **ר' יוסי הגלילי**
כו'. דמסיק האי כאלה לדרשה
אחרית: **כאלה** לשיחרור. גאולת
קרובים אינו משמעבד להם: **ויאל**
בשנת היוצא. מאותו אחר שיגאלהו
מן העובד כוכבים אלמא גאלו שאר
כל אדם משמעבד לו: **ונגאל זו גאולת**
אחרים. ולימדך שכל אדם בישראל
גאלו מיד העובד כוכבים ואין העובד
כוכבים יכול לעכב עליו ובעבד
כוכבים שמת ידיו הכתוב מדבר: **ר'**
יוסי סבר מקרא נדרש לפניו. גאולת
עצמו פשיטא לן דהוא לשחרור והיא
מלמדת על שאר גאולות לר' יוסי אינה
מלמדת אלא על גאולת קרובים שהיא
לפניה ומקרא נדרש ללמד נדרש
ללמד על שלפיו הכתוב למעלה הימנו:
שדי גאולת קרובים גאולת עצמו.
ללמד הימנו לפי שמלמד על שלפיו
הילכן גאולת קרובים למדו מגאולת
עצמו הכתובה אחריה: **לאחריו**.
הכתובה למטה הימנו הילכן גאולת
עצמו מלמדת על גאולת אחרים אלמא
למדו גאולת אחרים מגאולת עצמו:
ה"א כו'. אבל השתא דכתיב כאלה
לומר שיש חילוק בין אלה לאחרים למר
כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **אי הכי**
דבעלמא נדרש לפניו ולאחריו והכא
משום דכתיב כאלה הוא הדר קושיא
לדוכתיה דר"ע הכי משמע שטוב
דויאל בשנת היוצא לקרובים: **אלא**
בסברא פליגי. כלומר אי פשיטא לן
דהאי כאלה לקרובים קאי על כרחך
שטוב דויאל בשנת היוצא לאחרים
משמע אלא בסברא פליגי אי האי
כאלה לקרובים קאי או לאחרים קאי
דהא אחרים נמי כההוא קרא כתיב:
ר' יוסי הגלילי סבר מספיקא. אחרים
לשעבוד דהאי כאלה לקרובים קאי
דשטוב דויאל בשנת היוצא לאחרים
דאי אמרת כו': **ור"ע סבר מספיקא**.
לקרובים שטוב והאי אלה לאחרים
קאי ושטוב דויאל ציובל לקרובים
קאי דאי אמרת כו': **לכדמניא**. ללמדך
שא"פ שהעובד כוכבים תחת ידך אם
לאחרת

(א) [לפ"ט ח"ס] חולין
כו'. ד"ה סימל וכו' נראה
ל"ג שלש מצינו הללו
והלא דין הוא. (ב) [לפ"ט
ח"ס]. (ג) [לפ"ט ח"ס] ע"פ
בפ"ה ע"פ. (ד) ח"ס
פרשה בהר סיני פרק ט'
פסקתה פ' בהר סיני.
(ה) ג"ל ור"ע וכן הוא
כתיב ועי' מהר"ש על
ח"ס ד"ה ורבי יוסי הגלילי.
(ו) שנת ג' בי"מ אה. ד"ה
ג'. וכתוב דר' [מנחות יט].
חולין ק"ח. (ז) ועי' ב"ב
פ"ג. (ח) ועי' ב"ב. (ט)
כה. ג"ל. (י) [לפ"ט ח"ס]
ד' ע"ב. (יא) [לפ"ט ח"ס]
ממכר וכו'. (יב) [לפ"ט ח"ס]
עמוד א'. (יג) [לפ"ט ח"ס]
כ' ע"ב. (יד) [לפ"ט ח"ס]
ז' ע"ב. (טו) [לפ"ט ח"ס]
ע"פ. (טז) [לפ"ט ח"ס].
[לפ"ט ח"ס]. (יז) [לפ"ט ח"ס]

תורה אור השלם

1. ואם לא יגאל כאלה
ויקרא בשנת היובל הוא
והקרי עמו: ויקרא בה נד
2. או דרו או בן דרו
יגאלנו או משאר בשרו
ממשפחתו יגאלנו או
השיגה ידו ונגאל:
ויקרא בה מט

גליון הש"ס

ג"ל ד"ק יגאלנו ליה י"א
לאחר. ע' יומא מ' ע"ב
מ"ה ועשה משתת: תובס'
ד"ה אב"י וכו' דלא ב"ב
ב"קא בהר"א וכו' אלה
כ"כטא כה ע"פ כר"י ס"ס:

הגהות הב"ח

(א) נ"ס יגאלנו זו גאולת
קרובים כו' זו גאולת
עצמו:

מוסף תוספות

א [שהרי] השתא כתיבנו
מבאיה דנמכר לגוי אינו
יוצא בשש. ח"ס הרא"ש.

